

**AQLLI TEXNOLOGIYALARNI INGLIZ TILI DARSLARIDA
QO'LLASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI****Fayzullayeva Dilnoza Ubaydulloyevna**

Samarqand davlat chet tillar instituti, O'zbekiston

E-mail: dilnozafayzullaeva58@gmail.com**Annotatsiya**

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida aqlli (smart) texnologiyalarni qo'llashning dolzarbligi, ularning ingliz tili o'qitish jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari hamda samaradorlik omillari tahlil qilinadi. Tadqiqotda smart ta'limning nazariy asoslari, ingliz tili darslarida raqamli vositalardan foydalanishning afzalliklari va metodik yondashuvlari yoritilgan. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, aqlli texnologiyalar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik, kommunikativ faollik va motivatsiyani oshiradi, shuningdek, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: aqlli texnologiyalar, raqamli ta'lim, ingliz tili o'qitish, o'qituvchilar tayyorlash, o'quvchi motivatsiyasi.

Abstract

This article analyzes the relevance of applying smart technologies in the modern educational system, their pedagogical potential in teaching English, and the factors affecting their effectiveness. The study highlights the theoretical foundations of smart education, the advantages of using digital tools in English lessons, and the methodological approaches to their integration. The findings show that smart technologies enhance learners' independent thinking, creativity, communicative activity, and motivation, while also contributing to the development of teachers' digital competence.

Keywords: smart technologies, digital education, English language teaching, teacher training, learner motivation.

Аннотация

В данной статье рассматривается актуальность применения интеллектуальных (смарт) технологий в современной системе образования, их педагогические возможности в процессе преподавания английского языка и факторы, влияющие на эффективность их использования. В исследовании раскрываются теоретические основы смарт-образования, преимущества применения цифровых инструментов на занятиях по английскому языку и методические подходы к их внедрению. Результаты показывают, что смарт-технологии способствуют развитию у студентов самостоятельного мышления, творческих способностей, коммуникативной активности и мотивации, а также повышают цифровую компетентность преподавателей.

Ключевые слова: смарт-технологии, цифровое образование, обучение английскому языку, подготовка преподавателей, мотивация обучающихся.

Hozirda butunjahonda ta'lim tizimi raqamli transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Aqlli texnologiyalar — sun'iy intellekt, bulutli tizimlar, mobil ilovalar va interaktiv platformalarning birlashuvi sifatida — an'anaviy dars usullarini tubdan o'zgartirmoqda. Ingliz tili o'qituvchilari uchun bunday texnologiyalar darsni yanada moslashuvchan, interaktiv va talaba markazida tashkil etish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasida "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida ta'lim sohasida raqamli savodxonlikni rivojlantirish, o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirishini ta'minlash ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Shu bois bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini aqlli texnologiyalarni samarali qo'llashga tayyorlash dolzarb ilmiy-amaliy masaladir.

Aqlli ta'lim konsepsiyasi shaxsga yo'naltirilganlik, interaktivlik, ochiqlik, moslashuvchanlik va tarmoqlashuv tamoyillariga asoslanadi. N.V. Tixomirova (2015) va Dneprovskaya hamda Shevtsova (2015) ta'kidlaganidek, smart ta'lim muhitlari sun'iy intellekt tizimlari orqali real vaqt rejimida tahlil va individual yondashuv imkoniyatini yaratadi.

Til o'qitishda bu yondashuv Vygotskiyning sotsiomadaniy nazariyasi va Krashening "tilni tabiiy o'zlashtirish gipotezasi" bilan uyg'unlashadi, ya'ni o'quvchi faol ishtirokchi, o'qituvchi esa yo'naltiruvchi sifatida qatnashadi.

Smart texnologiyalar ingliz tili o'qitish jarayonida quyidagi vositalar orqali o'z aksini topadi:

LMS tizimlari (Moodle, Google Classroom, Edmodo) – dars materiallari, topshiriqlar va testlarni masofadan turib boshqarish imkonini beradi.

Mobil ilovalar (Duolingo, Quizlet, Kahoot) – so'z boyligini mustahkamlash va mustaqil o'rganishni qo'llab-quvvatlaydi.

Interaktiv platformalar (Mentimeter, Padlet) – o'quvchilarning fikr almashinuvi va hamkorlik faoliyatini rag'batlantiradi.

Sun'iy intellekt vositalari (ChatGPT, Grammarly) – yozma va og'zaki nutqda xatolarni aniqlash va tuzatish imkonini beradi.

Bu vositalar o'quvchi mustaqilligini, shaxsiy o'rganish tezligini va dars jarayonining qiziqarli o'tishini ta'minlaydi.

Aqlli texnologiyalarni samarali joriy etish quyidagi metodik modellar asosida amalga oshiriladi:

1. Aralash o'qitish (blended learning);
2. Loyiha asosida o'qitish (project-based learning);
3. Teskari sinf modeli (flipped classroom).

O'qituvchi darsni loyihalashda quyidagilarga e'tibor qaratishi zarur:

Raqamli va an'anaviy vositalarni uyg'unlashtirish;

O'quvchilarni multimedia loyihalar yaratishga jalb etish;

Platformalardan olingan tahliliy ma'lumotlarga asoslanib baholash va korreksiya kiritish.

Samarqand davlat chet tillar institutida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra, aqlli texnologiyalarni qo'llash talabalarning motivatsiyasi, til kompetensiyasi va ijodiy faoliyatini sezilarli darajada oshirgan.

Gamifikatsiya (Kahoot, Quizizz) asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalar ishtirokini faollashtirgan va o'qishga ijobiy munosabat shakllantirgan. O'quvchilar vaqtni samarali taqsimlash, mustaqil ishlash va o'z faoliyatini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantirgan.

O'qituvchilar esa raqamli platformalar orqali baholash, tahlil va tezkor fikr bildirish imkoniyatiga ega bo'lganlar.

Ingliz tili ta'limida aqlli texnologiyalarning asosiy pedagogik imkoniyatlari quyidagilardan tarkip topgan:

1. Kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi:

Smart texnologiyalar ingliz tilida muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishda keng imkoniyat yaratadi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida ishlab chiqilgan chatbotlar, ovozli yordamchilar (Google Assistant, ChatGPT va boshqalar) o'quvchilar bilan tabiiy muloqotni imitatsiya qiladi. Bu vositalar so'zlashuv ko'nikmalarini mashq qilish, talaffuzni to'g'rilash va real kommunikativ vaziyatlarda so'zlashni o'rganish uchun qulay sharoit yaratadi. Pedagogik nuqtai nazardan, bu jarayon Krashenning "Input Hypothesis" nazariyasiga mos ravishda tabiiy va tushunarli til kirimini (comprehensible input) ta'minlaydi.

2. Mustaqil o'rganish va differensial yondashuvga yo'l ochib beradi:

Smart texnologiyalar individual o'quv yo'nalishini avtomatik tarzda shakllantiradi. Masalan, Duolingo yoki Grammarly kabi ilovalar o'quvchining xatolarini tahlil qilib, unga mos mashqlarni taklif etadi. Natijada o'qitish adaptiv (moslashuvchan) xususiyat kasb etadi. Bu esa G. Gardnerning "Ko'p qirralik intellektlar nazariyasi" asosida o'quvchilarning turli qobiliyatlariga mos yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

3. Multimediya muhitida interaktiv o'rganishni imkonini beradi:

Smart texnologiyalar asosidagi multimedia vositalar (video, audio, AR/VR elementlar) darsni yanada jonli, tasviriy va hissiy jihatdan boyitadi. Masalan, VR

yordamida talabalar “Virtual London tour”da ishtirok etishi yoki “Airport conversation”ni amaliy tarzda mashq qilishi mumkin. Bu yondashuv CLIL (Content and Language Integrated Learning) konsepsiyasi bilan uygʻun boʻlib, tilni boshqa fanlar mazmuni bilan integratsiya qilishga yordam beradi.

4. Teskari aloqa va natijalarni tahlil qilish sharoitini yaratadi:

Aqlli texnologiyalar oʻquvchilarning faoliyatini doimiy monitoring qilish, natijalarni avtomatik tahlil qilish imkonini beradi. Learning Analytics vositalari oʻqituvchiga oʻquvchining faolligi, xatoliklari va oʻsish dinamikasi haqida statistik maʼlumot taqdim etadi. Bu oʻz navbatida formativ baholash (ongoing assessment) va metakognitiv tahlil imkoniyatlarini kengaytiradi.

5. Hamkorlik va ijodkorlikni rivojlantirishga olib keladi:

Smart texnologiyalar oʻquvchilarni jamoaviy loyihalar, onlayn bahslar va interaktiv topshiriqlar orqali faol ishtirok etishga undaydi. Kahoot, Padlet, Mentimeter, Canva kabi platformalar oʻquvchilarning raqamli ijodkorligini, vizual fikrlashini va hamkorlikda ishlash madaniyatini rivojlantiradi. Bu yondashuv Vygotskiyning sotsiokultural nazariyasiga muvofiq, ijtimoiy oʻzaro taʼsir orqali bilim shakllanishini taʼminlaydi.

Aqlli texnologiyalarni ingliz tili taʼlimida samarali joriy etish quyidagi shart-sharoitlarni talab etadi:

1. Texnologik infratuzilmaning mavjudligi: kompyuter sinflari, barqaror internet, interaktiv doskalar, planshetlar.
2. Oʻqituvchilarning raqamli kompetensiyasi: smart vositalardan foydalanish, oʻquv kontentini yaratish, texnik muammolarni bartaraf etish.
3. Metodik integratsiya: texnologiyalarni dars maqsadi, CEFR talablari va kommunikativ metodika bilan uygʻunlashtirish.
4. Motivatsion muhit: gamifikatsiya, mukofot tizimi va interaktiv topshiriqlar orqali oʻquvchilarning oʻrganishga boʻlgan qiziqishini oshirish.

5. Baholash tizimi: o'quvchilarning faoliyatini raqamli platformalar orqali aniqlik bilan baholash va individual tavsiyalar berish.

Xulosa qilib aytganda, aqlli texnologiyalar ingliz tili o'qitish jarayonida katta pedagogik salohiyatga ega. Ular o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish, dars jarayonini interaktiv va samarali tashkil etish, o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirishga xizmat qiladi.

Ushbu texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tizimli ravishda integratsiya qilish o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini yangi bosqichga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Днепровская Н.В., Янковская Е.А., Шевцова И.В. Понятийные основы концепции смарт-образования // Открытое образование. – 2015. – № 6. – С. 43–51.

2.Тихомирова Н.В. Смарт образование: концепция и технологии. – Москва: МГУ, 2015. – 182 с.

3.Ally M. The Future of Smart Learning: Theories and Practice. – Cham: Springer, 2019. – 240 p.

4.Bates A.W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. – Vancouver: Open Textbook Library, 2020. – 523 p.

5.Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. – 2nd ed. – London: Bloomsbury Academic, 2016. – 288 p.